

การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขัน ในตลาดผลไม้ไทย-จีน¹

จักรี เจริญวารี²

ปิยะลักษณ์ พุทธวงศ์²

กันตสันันท์ กันทะวงษ์วารี²

วรินทร์ ชัยวิวัฒน์³

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์ศักยภาพการส่งออกผลไม้ของไทยและจีนโดยใช้ค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏทำให้พบว่า ศักยภาพการแข่งขันของผลไม้ไทยที่ส่งออกไปตลาดจีนมีแนวโน้มที่สไคไสมากกว่าผลไม้ของจีนที่ส่งออกมาไทย ทั้งนี้ผลไม้ไทยที่มีศักยภาพเหนือคู่แข่งในตลาดจีนคือ ทุเรียนและมังคุด ในขณะที่ผลไม้แห้งและผลไม้สดอื่นๆ นั้นยังคงเป็นรองเวียดนามอยู่ สำหรับผลไม้ของจีนที่มีศักยภาพเหนือกว่าคู่แข่งในตลาดไทยที่เห็นได้อย่างเด่นชัด คือ สาลี่และควินซ์ และผลไม้กลุ่มส้มแมนดาริน ในขณะที่แอปเปิ้ลนั้นแม้จีนจะไม่ได้มีศักยภาพการส่งออกสูงสุด แต่กลับมีเสถียรภาพมากที่สุด จีนจึงน่าจะเป็นประเทศที่มีศักยภาพส่งออกแอปเปิ้ลมายังไทยต่อไปในระยะยาว

Abstract

When analyzing Thailand's competitiveness with other fruit exporters to China, Thailand was most competitive in durian and mangosteen. For all other fruits, both fresh and dried, neighboring countries such as Vietnam were more competitive. In turn, when analyzing China's competitiveness in the Thai market, China was most competitive in pear, quince and mandarin oranges. Though not most competitive in apples, China is not far behind and historically the most reliable source.

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการศึกษาพลวัตตลาดสินค้าผลไม้ อันเนื่องมาจากความตกลงการค้าเสรีสินค้าขั้นต้นระหว่างไทยกับจีน

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2550

² อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³ เจ้าหน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทย

1. บทนำ

ประเทศไทยและประเทศจีนมีการส่งออกและนำเข้าผลไม้ระหว่างกันเป็นจำนวนมากทั้งชนิดและปริมาณ โดยทั่วไปแล้วไทยจะนำเข้าผลไม้เมืองหนาวจากจีนเป็นสำคัญ และส่งออกผลไม้เมืองร้อนไปยังตลาดจีน บทความนี้จะมุ่งพิจารณาความสามารถในการแข่งขันในตลาดผลไม้ของทั้งสองประเทศเพื่อที่จะตอบคำถามเบื้องต้นที่สำคัญสองข้อคือ (1) ศักยภาพการแข่งขันของผลไม้ไทยในตลาดจีนเป็นอย่างไร? และ (2) ศักยภาพการแข่งขันของผลไม้จีนในตลาดไทยเป็นอย่างไร? โดยอาศัยข้อมูลครอบคลุมช่วงเวลาก่อนและหลังการลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที (Early Harvest) ทั้งนี้เนื้อหาของบทความจะเริ่มจากการนำเสนอภาพรวมของการส่งออกและนำเข้าผลไม้ไทย-จีน จากนั้นจึงเป็นการวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันของการส่งออกผลไม้ไทย-จีน และการวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันของการส่งออกผลไม้ไทย-จีนเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งอื่นๆ ก่อนที่จะนำไปสู่บทสรุปในตอนท้าย

2. ภาพรวมของการส่งออกและนำเข้าผลไม้ ไทย-จีน

2.1 การส่งออกผลไม้ไทยไปจีน

ในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา การส่งออกผลไม้ไทยไปจีนโดยภาพรวมมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอด (ตารางที่ 1) จากข้อมูล World Trade Atlas มูลค่าการส่งออกรวมในปี พ.ศ. 2541 มีเพียงประมาณ 0.08 พันล้านบาท แต่ได้เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 4.43 พันล้านบาท ในปี พ.ศ. 2550 หรือเพิ่มขึ้นมากกว่า 57 เท่าในเวลาเพียงหนึ่งทศวรรษ แม้ว่าเมื่อเทียบกับมูลค่าการส่งออกสินค้าไปประเทศจีนทั้งหมดในปี พ.ศ. 2550 ที่มีมากถึงกว่า 500 พันล้านบาท มูลค่าการส่งออกผลไม้จะมีสัดส่วนในมูลค่าดังกล่าวเพียงร้อยละ 0.87 ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาว่า ปี พ.ศ. 2541 มูลค่าการส่งออกผลไม้ไปจีนมีค่าเพียงร้อยละ 0.11 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าไปจีนที่มีทั้งหมดกว่า 70 พันล้านบาทแล้ว การเพิ่มขึ้นถึง 8 เท่าของสัดส่วนในมูลค่าการส่งออกรวมดังกล่าว ก็นับได้ว่าการส่งออกผลไม้ของไทยไปจีนได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้จากตารางที่ 1 นี้จะเห็นได้ว่า สัดส่วนของมูลค่าการส่งออกผลไม้ไปจีนต่อมูลค่าการส่งออกรวมไปจีนได้เพิ่มขึ้นถึงระดับร้อยละ 0.8 นับตั้ง แต่ปี พ.ศ. 2543 แล้ว และบางปีนับจากนั้น สัดส่วนดังกล่าวก็มีมูลค่ามากเกินกว่าร้อยละ 1

จากข้อมูลของ World Trade Atlas (2008) ผลไม้ไทยที่มีการส่งออกไปจีนสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ (1) ผลไม้แห้งอื่นๆ (2) ทุเรียนสด (3) ผลไม้สดอื่นๆ (4) ฝรั่ง มะม่วง และมังคุด และ (5) ถั่วลิสงรวมถึงถั่วลิสงหรือแห้ง โดยล่าสุดในปี พ.ศ. 2550 มูลค่ารวมเฉพาะของผลไม้ 5 อันดับแรกนี้มีมากถึง 4.12 พันล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 93 ของมูลค่าการส่งออกผลไม้รวมทั้งหมด (ตารางที่ 2) แสดงให้เห็นว่าผลไม้กลุ่ม 5 อันดับแรกนี้มีความสำคัญกับการส่งออกผลไม้ไทยค่อนข้างมาก และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของกลุ่มผลไม้แห้งอื่นๆ และผลไม้สดอื่นๆ โดยอาศัยข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ (ตารางที่ 3) มาประกอบการพิจารณาร่วมกับข้อมูลของ World Trade Atlas แล้ว

พบว่าชนิดของผลไม้สำคัญที่มีส่วนทำให้มูลค่าของผลไม้ในกลุ่มนี้มีค่าสูง คือ ในกลุ่มผลไม้แห้งอื่นๆ นั้น ลำไยแห้งถือเป็นผลไม้ที่สำคัญที่สุด ดังเช่น ในช่วงปี พ.ศ. 2547-2549 สัดส่วนของลำไยแห้งในกลุ่มผลไม้แห้งอื่นๆ นั้นมีค่าเฉลี่ยที่มากถึงประมาณร้อยละ 98 ต่อปี ในขณะที่ในกลุ่มผลไม้สดอื่นๆ นั้นผลไม้ที่สำคัญได้แก่ ลำไยสดและลิ้นจี่สด โดยเฉพาะลำไยสดนั้นมีสัดส่วนในกลุ่มผลไม้สดอื่นๆ โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 80 ต่อปี (พ.ศ. 2547-2549) และสำหรับกลุ่มผลไม้ประเภทฝรั่ง มะม่วง และมังคุดนั้นผลไม้ที่มีมูลค่าส่งออกที่โดดเด่นอย่างแท้จริงในกลุ่มนี้คือ มังคุด โดยมีสัดส่วนในกลุ่มผลไม้ประเภทนี้โดยเฉลี่ยมากถึงประมาณร้อยละ 97 ต่อปี (พ.ศ. 2547-2549)

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบมูลค่าการส่งออกและนำเข้าผลไม้ไทย-จีน พ.ศ. 2541-2550

หน่วย: พันล้านบาท

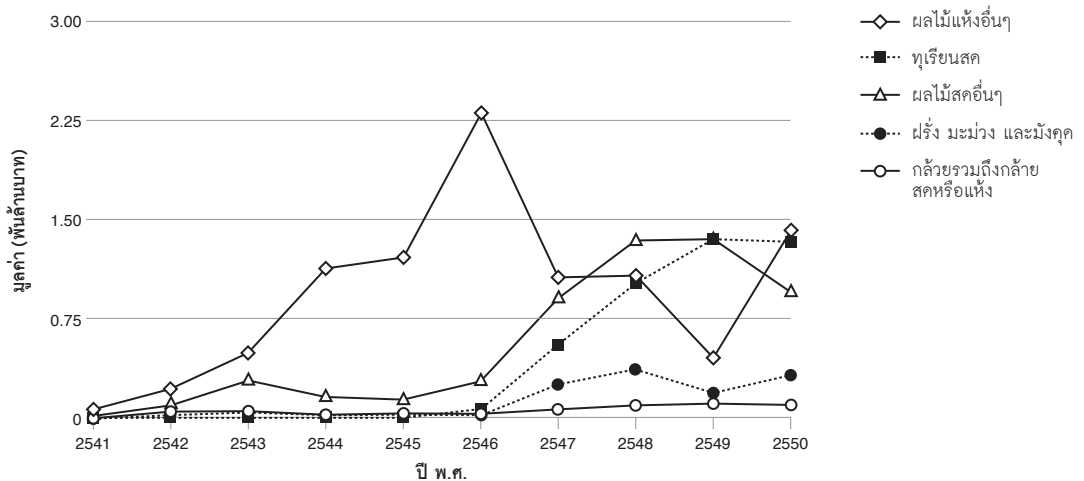
ปี พ.ศ.	การส่งออกสินค้าไทยไปจีน			การนำเข้าสินค้าจากจีนของไทย		
	มูลค่าการส่งออก รวม	มูลค่าการส่งออกผลไม้ รวม	สัดส่วนต่อมูลค่าการส่งออกรวมไปจีน (ร้อยละ)	มูลค่าการนำเข้า รวม	มูลค่าการนำเข้าผลไม้ รวม	สัดส่วนต่อมูลค่าการนำเข้ารวมจากจีน (ร้อยละ)
2541	72.72	0.08	0.11	74.81	0.43	0.58
2542	67.22	0.37	0.54	94.42	0.84	0.89
2543	113.14	0.90	0.80	135.70	0.95	0.70
2544	126.88	1.38	1.09	165.06	1.04	0.63
2545	152.49	1.49	0.97	211.71	1.18	0.56
2546	235.87	2.82	1.20	251.07	2.48	0.99
2547	285.64	2.94	1.03	329.77	2.70	0.82
2548	367.61	4.02	1.09	448.99	2.94	0.65
2549	445.47	3.76	0.84	515.77	3.54	0.69
2550	510.51	4.43	0.87	564.59	4.22	0.75

ที่มา: World Trade Atlas (2008)

ในกลุ่มผลไม้ที่มีการส่งออกไปจีนสูงสุด 5 อันดับแรกนี้ (รูปที่ 1) ในปี พ.ศ. 2550 มีเพียงผลไม้แห้งอื่นๆ และทุเรียนสดที่มีมูลค่าการส่งออกที่สูงเกินกว่า 1 พันล้านบาท ซึ่งมูลค่าการส่งออกที่สูงมากของผลไม้แห้งอื่นๆ นั้น นับว่าเป็นอานิสงส์มาจากการส่งออกลำไยแห้งเป็นหลัก โดยมูลค่าการส่งออกของผลไม้แห้งอื่นๆ ที่มีมากกว่า 1 พันล้านบาทนี้เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 และทะยานเพิ่มสูงขึ้นสูงสุดคือเกินกว่า 2 พันล้านบาทในปี พ.ศ. 2546 ก่อนจะลดระดับลงมากที่มากกว่า 1 พันล้านบาทในปีถัดมา และแม้ว่าในปี พ.ศ. 2549 มูลค่าการส่งออกจะลดลงไปอย่างมากคือน้อยกว่า 0.5 พันล้านบาท แต่ในปี พ.ศ. 2550 มูลค่าดังกล่าวก็กลับเพิ่มสูงขึ้นมาอยู่ที่ระดับเกินกว่า 1 พันล้านบาทดังเดิม สำหรับทุเรียนสดนั้น มูลค่าการส่งออกที่มากเกินกว่า 1 พันล้านบาทเพิ่งจะเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2548 แต่เมื่อเทียบว่าในปี พ.ศ. 2545 (ซึ่งมีการบันทึกมูลค่าการส่งออกทุเรียนสดส่งออกไปจีนอย่างเป็นทางการใน World Trade Atlas) ที่มูลค่าการส่งออกมีเพียง 0.001 พันล้านบาทแล้ว ก็นับได้ว่าทุเรียนสดเป็นผลไม้ที่มีอนาคตที่สดใสในตลาดจีน เพราะความนิยมที่ได้รับนั้นมีลักษณะที่ก้าวกระโดดเป็นอย่างมาก

ความจริงแล้ว ผลไม้สดอื่นๆ ก็เป็นอีกกลุ่มผลไม้ที่อาจจัดได้ว่ามีมูลค่าการส่งออกเกินกว่า 1 พันล้านบาท เพราะมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจนมีมูลค่าการส่งออกเกินกว่า 1 พันล้านบาทในปี พ.ศ. 2548 และ 2549 แต่ในปี ค.ศ. 2550 มูลค่าการส่งออกกลับลดลงเหลือประมาณ 0.94 พันล้านบาท ส่วนผลไม้ที่ติดอันดับการส่งออกที่เหลืออีกสองกลุ่มคือ กลุ่ม ฝรั่ง มะม่วง และมังคุด และกลุ่มกล้วย และกล้วย นั้น แม้ว่ามูลค่าการส่งออกจะอยู่ในระดับที่ต่ำกว่า 0.5 พันล้านบาท แต่โดยภาพรวมก็มีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ล่าสุดในปี พ.ศ. 2550 ผลไม้สองกลุ่มนี้มีมูลค่าการส่งออกรวมประมาณ 0.33 พันล้านบาท และ 0.10 พันล้านบาท ตามลำดับ

รูปที่ 1 ผลไม้ที่ไทยส่งออกไปยังประเทศจีน 5 อันดับแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541-2550

ที่มา: World Trade Atlas (2008)

ตารางที่ 2 ผลไม้ที่ไทยส่งออกไปจีน และนำเข้าจากจีนสูงสุด 5 อันดับแรก

HS	รายการสินค้า	2547		2548		2549		2550	
		มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ
ผลไม้ที่ไทยส่งออกปจีน (มูลค่า = พันล้านบาท)									
081340	ผลไม้แห้งอื่นๆ	1.05	36	1.08	27	0.46	12	1.40	32
081060	ทุเรียนสด	0.56	19	1.02	25	1.36	36	1.34	30
081090	ผลไม้สดอื่นๆ	0.90	31	1.33	33	1.34	36	0.94	21
080450	ฝรั่ง มะม่วง และมังคุด	0.26	9	0.37	9	0.18	5	0.33	7
080300	กล้วยรวมถึงกล้วย	0.07	2	0.09	2	0.11	3	0.10	2
	รวม 5 อันดับสูงสุด	2.84	96	3.89	97	3.45	92	4.12	93
	รวมตอนที่ 08 ทั้งหมด	2.94	100	4.02	100	3.76	100	4.43	100
ผลไม้ที่ไทยนำเข้าจากจีน (มูลค่า = พันล้านบาท)									
080810	แอปเปิล	1.55	57	1.48	50	1.61	45	1.77	42
080820	สาลี่และควินซ์	0.69	25	0.84	28	0.94	26	0.79	19
080610	องุ่นสด	0.05	2	0.06	2	0.27	8	0.53	13
080520	ส้มแมนดาริน	0.02	1	0.07	2	0.15	4	0.34	8
081090	ผลไม้สดอื่นๆ	0.01	0	0.03	1	0.09	2	0.22	5
	รวม 5 อันดับสูงสุด	2.32	86	2.47	84	3.06	86	3.64	86
	รวมตอนที่ 08 ทั้งหมด	2.70	100	2.94	100	3.54	100	4.22	100

ที่มา: World Trade Atlas (2008)

ตารางที่ 3 สินค้าส่งออกสำคัญจากไทยไปจีน: ตอนที่ 08 (ผลไม้)

รายการสินค้า	2547		2548		2549		2550*	
	มูลค่า	%	มูลค่า	%	มูลค่า	%	มูลค่า	%
ทุเรียนสด	560	19	1,018	25	1,356	36	900	43
ลำไยสด	804	27	1,051	26	925	25	558	26
ลำไยแห้ง	1,039	35	1,073	27	440	12	48	2
ผลไม้สดอื่นๆ	41	1	197	5	285	8	28	1
มังคุดสดหรือแห้ง	253	9	356	9	180	5	239	11
ลิ้นจี่สด	53	2	85	2	122	3	40	2
ทุเรียนแช่เย็นจนแข็ง	1	0	0	0	92	2	29	1
กล้วยไฟสด	48	2	79	2	90	2	42	2
ส้มเปลือกบางอื่นๆ สดหรือแห้ง	0	0	5	0	40	1	7	0
มะพร้าว	27	1	40	1	37	1	20	1
รวม 10 อันดับแรก	2,825	96	3,905	97	3,567	95	1,911	90
รวมตอนที่ 08 ทั้งหมด	2,941	100	4,016	100	3,748	100	2,112	100

หมายเหตุ: * ปี พ.ศ. 2550 เป็นมูลค่าเฉพาะแค่ ม.ค. - ก.ค. เท่านั้น

ที่มา: ปรับปรุงจากตารางข้อมูลของ สนง.เศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ (กันยายน 2550)

ตารางที่ 4 สีนค้านำเข้าสำคัญของไทยจากจีน: ตอนที่ 08 (ผลไม้)

หน่วย: ล้านบาท

รายการสินค้า	2547		2548		2549		2550*	
	มูลค่า	%	มูลค่า	%	มูลค่า	%	มูลค่า	%
แอปเปิล	1,551	57	1,477	50	1,608	46	847	50
แพร์และควินซ์	686	25	835	28	936	27	326	19
องุ่น	50	2	63	2	272	8	51	3
ลูกไม้ชนิดอื่นๆ	114	4	125	4	123	3	60	4
ส้มแมนดารินอื่นๆ	17	1	46	2	123	3	175	10
สตอเบอรี่	15	1	38	1	85	2	28	2
ผลไม้สดอื่นๆ	9	0	17	1	79	2	4	0
เชลนัต (ชนิดคาสตาเนีย)	98	4	71	2	64	2	46	3
ผลไม้อื่นๆแห้ง	36	1	36	1	36	1	21	1
ผลไม้และลูกไม้ชนิดอื่นๆ แช่เย็นจนแข็ง	10	0	21	1	29	1	14	1
รวม 10 อันดับแรก	2,586	96	2,729	93	3,354	95	1,572	92
รวมตอนที่ 08 ทั้งหมด	2,700	100	2,931	100	3,531	100	1,700	100

หมายเหตุ: * ปี พ.ศ. 2550 เป็นมูลค่าเฉพาะแค่ ม.ค. - ก.ค. เท่านั้น

ที่มา: ปรับปรุงจากตารางข้อมูลของ สนง.เศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ (กันยายน 2550)

2.2 การนำเข้าผลไม้จากจีนของไทย

แนวโน้มการนำเข้าผลไม้จากจีนของไทยก็มีลักษณะเพิ่มสูงขึ้นเช่นเดียวกับการส่งออก กล่าวคือ จากเดิมที่มูลค่าการนำเข้ามีอยู่เพียงประมาณ 0.43 พันล้านบาทในปี พ.ศ. 2541 แล้วมีทิศทางที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนมีมูลค่ามากถึง 4.22 พันล้านบาทในปี พ.ศ. 2550 อย่างไรก็ตามสัดส่วนของมูลค่าการนำเข้าผลไม้จากจีนต่อมูลค่าการนำเข้ารวมจากจีนในช่วงระยะ 10 ปีที่ผ่านมากลับอยู่ในระดับที่ค่อนข้างคงที่คือ เฉลี่ยประมาณร้อยละ 0.7 ต่อปี (ตารางที่ 1)

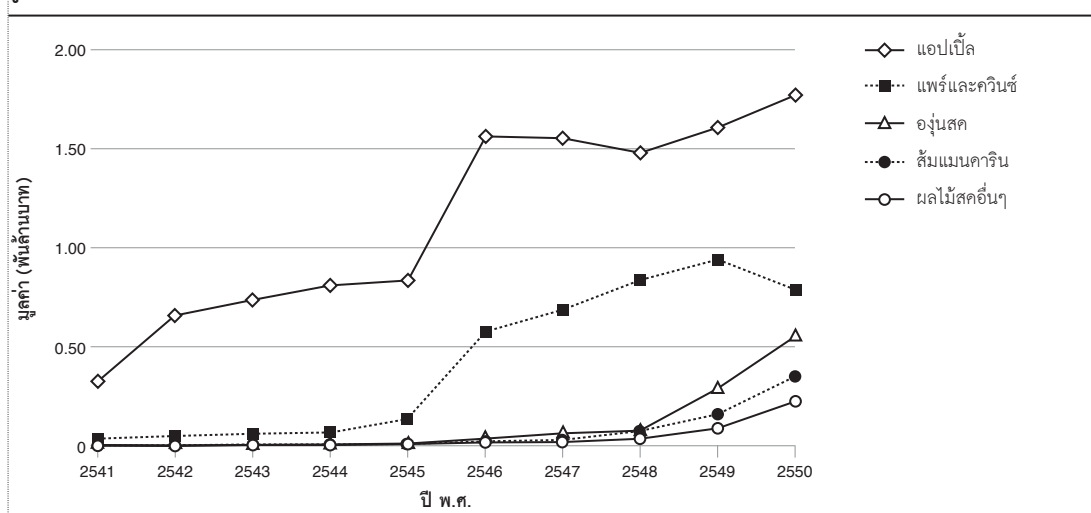
จากข้อมูลของ World Trade Atlast (2008) ผลไม้นำเข้าจากจีนมาไทยที่สำคัญ 5 อันดับแรก (ตารางที่ 2 และรูปที่ 2) ได้แก่ (1) แอปเปิล (2) แพร์และควินซ์ (3) องุ่นสด (4) ส้มแมนดาริน (5) ผลไม้สดอื่นๆ ในจำนวนผลไม้สำคัญทั้งหมดนี้ แอปเปิลเป็นผลไม้นำเข้าที่มีมูลค่าโคเคนมากที่สุด กล่าวคือก่อนหน้าปี พ.ศ. 2546 แอปเปิลจากจีนมีมูลค่านำเข้ามากกว่าร้อยละ 70 ของมูลค่านำเข้าผลไม้รวมทั้งหมดจากจีน แม้ว่าภายหลังจากปีนี้สัดส่วนมูลค่าดังกล่าวจะลดลงเนื่องจากการเพิ่มปริมาณและชนิดผลไม้นำเข้าชนิดอื่น แต่ล่าสุดคือปี พ.ศ. 2550 มูลค่าแอปเปิลนำเข้าจากจีนก็ยังมากถึงกว่า 1.77 พันล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 40 ของมูลค่าการนำเข้าผลไม้รวมทั้งหมดจากจีน นอกจากนั้น แอปเปิลยังเป็นผลไม้นำเข้าจากจีนเพียงชนิดเดียวที่มีมูลค่าสูงเกินกว่า 1 พันล้านบาทนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา ผลไม้อีกกลุ่มหนึ่งที่มีความโคเคนรองลงมาคือแพร์และควินซ์ ซึ่งมีมูลค่าการนำเข้าโดยรวมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากมูลค่านำเข้าที่อยู่ระหว่าง 0.03-0.06 พันล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของมูลค่านำเข้าผลไม้รวมทั้งหมดจากจีนในช่วงปี พ.ศ. 2541-2544 จนกระทั่งมูลค่าดังกล่าวเพิ่มมากขึ้นเป็นประมาณ 0.79 พันล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 20 ของมูลค่านำเข้าผลไม้รวมทั้งหมดจากจีนในปี พ.ศ. 2550

สำหรับองุ่นสดและส้มแมนดารินซึ่งมีมูลค่าการนำเข้าอยู่ในลำดับที่ 3 และ 4 ก็มีมูลค่าการนำเข้าที่เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด จากมูลค่านำเข้าของผลไม้ทั้งสองประเภทที่ค่อนข้างน้อยหรือไม่ถึงร้อยละ 1 ของมูลค่าการนำเข้าผลไม้รวมทั้งหมดจากจีนในปี พ.ศ. 2546 แล้วเพิ่มสูงขึ้นเป็นประมาณ 0.53 พันล้านบาทหรือร้อยละ 13 ของมูลค่าการนำเข้าผลไม้รวมทั้งหมดจากจีนในปี พ.ศ. 2550 ในกรณีขององุ่นสด และกรณีของส้มแมนดารินนั้นมูลค่าการนำเข้าได้เพิ่มสูงขึ้นประมาณ 0.33 พันล้านบาทหรือร้อยละ 8 ของมูลค่าการนำเข้าผลไม้รวมทั้งหมดจากจีนในปี พ.ศ. 2550

ทั้งนี้เมื่อพิจารณารวมเอาผลไม้ลำดับที่ 5 คือผลไม้สดอื่นๆ ที่นำเข้าจากจีนแล้ว การนำเข้าผลไม้จากจีนมาไทยที่มีมูลค่าสูงสุด 5 อันดับแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541-2550 นี้ จะมีมูลค่ารวมค่อนข้างคงที่คือโดยเฉลี่ยต่อปีประมาณร้อยละ 85 ของมูลค่าการนำเข้าผลไม้รวมทั้งหมด โดยล่าสุดในปี พ.ศ. 2550 มูลค่ารวมการนำเข้าของผลไม้ 5 อันดับแรกมีค่าประมาณ 3.64 พันล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าผลไม้จากจีนของไทยโดยรวมมีค่าประมาณ 4.22 พันล้านบาท

เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าระหว่างการส่งออกและการนำเข้าผลไม้ระหว่างไทย-จีนแล้ว (ตารางที่ 1) จะพบว่าก่อนหน้าปี พ.ศ. 2544 นั้นไทยมีการนำเข้าผลไม้จากจีนมากกว่าที่ส่งออกไปจีน แต่การขาดดุลการค้าสำหรับสินค้าประเภทผลไม้ดังกล่าวก็มีแนวโน้มที่ลดลงทุกปีๆ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ที่ขาดดุลมากกว่า 0.3 พันล้านบาท ลดเหลือเพียง 0.05 พันล้านบาทในปี พ.ศ. 2543 และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมามูลค่าการส่งออกผลไม้ของไทยก็มากกว่ามูลค่าการนำเข้าผลไม้จากจีนตลอดมา โดยเฉลี่ยแล้ว (พ.ศ. 2544-2550) ไทยได้ดุลการค้าผลไม้กับจีนประมาณปีละ 0.4 พันล้านบาท

รูปที่ 2 ผลไม้ที่ไทยนำเข้าจากจีน 5 อันดับแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541-2550

ที่มา: World Trade Atlas (2008)

3. วิธีวัดศักยภาพการแข่งขันของการส่งออก

ในการวัดความได้เปรียบด้านการค้าระหว่างประเทศมักใช้วิธีการวัดโดยใช้ค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage: RCA) (Balassa, 1965) ซึ่งเป็นการพิจารณาสัดส่วนของสินค้าส่งออกของประเทศหนึ่งๆ เปรียบเทียบกับสัดส่วนของสินค้านั้นในตลาดค่า RCA ที่คำนวณออกมาได้นี้ หากมีค่ามากกว่า 1 แสดงว่าสินค้านั้นของประเทศหนึ่งๆ มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในตลาดโลก การคำนวณค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏสามารถคำนวณได้จากสูตรดังนี้

$$RCA_{ij} = \frac{\frac{X_{ij}}{X_{tj}}}{\frac{X_{iw}}{X_{tw}}}$$

โดยที่ RCA_{ij} = ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของประเทศ j ในสินค้า i
 X_{ij} = มูลค่าการส่งออกสินค้า i ของประเทศ j
 X_{tj} = มูลค่าส่งออกสินค้าทั้งหมดของประเทศ j
 X_{iw} = มูลค่าการส่งออกสินค้า i ทั้งหมดของโลก
 X_{tw} = มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของโลก
 i = สินค้าเป้าหมายที่กำลังพิจารณา
 j = ประเทศที่กำลังพิจารณา

การพิจารณาศักยภาพการแข่งขันของการส่งออกผลไม้ไทย-จีนในการศึกษาครั้งนี้จะวัดทั้งศักยภาพของผลไม้ไทยที่ส่งออกไปขายในตลาดจีน และศักยภาพของผลไม้จีนที่ส่งออกมาขายในตลาดไทย (หรือที่ไทยนำเข้ามาจากจีน)

4. ศักยภาพการแข่งขันของการส่งออกผลไม้ไทย-จีน

เมื่อพิจารณาศักยภาพการส่งออกผลไม้ไทย-จีนโดยภาพรวมจากค่า RCA ดังแสดงในตารางที่ 5 จะพบว่า ผลไม้ของไทยมีศักยภาพการส่งออกในตลาดจีน และในขณะเดียวกันผลไม้ของจีนก็มีศักยภาพการส่งออกมาตลาดไทยเช่นกัน ดังจะเห็นได้ว่าค่า RCA ของการส่งออกผลไม้ของทั้งสองประเทศล้วนมีค่ามากกว่า 1 แต่เมื่อพิจารณาเทียบกันปีต่อปี โดยยกเว้นเฉพาะปี พ.ศ. 2542 แล้ว ค่า RCA ของผลไม้ไทยที่ส่งออกไปจีนมีค่ามากกว่าค่า RCA ของผลไม้จีนที่ส่งออกมาไทย นอกจากนี้แนวโน้มค่า RCA การส่งออกผลไม้ของไทยตลอดช่วงระยะเวลาสิบปีที่ผ่านมา ยังมีทิศทางที่ค่อนข้างดีกว่าของจีนอย่างเห็นได้ชัด ดังจะเห็นได้ว่าในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2541-2546 ค่า RCA ของการส่งออกผลไม้ไทย

ไปจีนจะอยู่ในช่วงไม่เกิน 10 (ยกเว้นปี พ.ศ. 2544 เพียงปีเดียว) แต่ภายหลังจากปี พ.ศ. 2546 แล้ว ค่า RCA ก็มากกว่า 10 มาโดยตลอด แม้จะมีลดลงบ้างแต่ก็ไม่ได้มีค่าต่ำกว่า 10 ในขณะที่การส่งออกผลไม้ของจีนมาไทยนั้น ก่อนหน้า ปี พ.ศ. 2546 นั้นค่า RCA มีค่าขึ้นลงอยู่ในช่วงประมาณ 6-8 แต่ภายหลังจากปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา ค่า RCA ดังกล่าวก็ค่อยๆ ลดลงอย่างเห็นได้ชัด จาก 7.28 ในปี พ.ศ. 2546 เหลือเพียง 4.90 ในปี พ.ศ. 2550 อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า โดยภาพรวม แม้ผลไม้ส่งออกจากทั้งสองประเทศจะมีศักยภาพการแข่งขันในตลาดของกันและกันอยู่ แต่ศักยภาพการแข่งขันของผลไม้ไทยที่ส่งออกไปตลาดจีนดูเหมือนจะมีแนวโน้มที่ส่อเสียกว่าผลไม้ของจีนที่ส่งออกมาไทย

ตารางที่ 5 ค่า RCA ของ 5 อันดับผลไม้ไทยส่งออกไปจีน และจีนส่งออกมาไทย

	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550
ไทยส่งออกไปจีน	8.17	7.10	8.60	10.26	9.85	7.85	14.26	12.98	10.32	11.63
จีนส่งออกมาไทย	6.43	8.41	7.35	6.28	5.87	7.28	6.86	5.82	5.32	4.90

ที่มา: จากการคำนวณโดยใช้ข้อมูลของ World Trade Atlas (2008)

ลำดับต่อไป จะเป็นการแยกพิจารณาศักยภาพการส่งออกเป็นรายชนิดผลไม้ โดยการวิเคราะห์ในส่วนนี้จะเลือกพิจารณาเฉพาะผลไม้ส่งออกที่มีมูลค่าสูงสุด 5 อันดับแรกเพราะมีมูลค่าที่สูงถึงร้อยละ 80-90 ของมูลค่าการส่งออกผลไม้รวมทั้งหมด

4.1 ศักยภาพของผลไม้ไทยที่ส่งออกไปขายในตลาดจีน

จากผลไม้ไทย 5 ประเภทที่มีมูลค่าการส่งออกไปจีนสูงที่สุดนั้น ทุเรียนเป็นผลไม้ที่มีค่า RCA สูงที่สุด และเป็นเช่นนั้นนับตั้งแต่ปีแรกที่ไทยมีการส่งออกทุเรียนไปจีนคือ ปี พ.ศ. 2545 ค่า RCA ของทุเรียนนี้แม้ว่าจะมีแนวโน้มที่ค่อยๆ ลดลงบ้าง แต่ก็ยังมากกว่า 40 ศักยภาพการส่งออกทุเรียนสดของไทยดังกล่าวนี้น่าจะเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ไทยไม่มีคู่แข่งเลยในตลาดจีน และผลการตอบรับผลไม้ชนิดนี้ในตลาดจีนที่เป็นไปค่อนข้างดี

ผลไม้ส่งออกที่มีค่า RCA สูงในลำดับรองลงมาคือ ผลไม้แห้งอื่นๆ และผลไม้กลุ่มฝรั่ง มะม่วง และมังคุด โดยที่ผลไม้แห้งอื่นๆ นั้นมีค่า RCA ที่ค่อนข้างผกผัน นั่นคือในปี พ.ศ. 2541 ค่า RCA ก็ยังอยู่ในระดับที่สูงคือ 25.57 แต่แล้วก็ลดลงอย่างมากในปีต่อมาจนกระทั่งเหลือเพียง 1.42 ในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งต่ำสุดในรอบ 10 จากนั้น RCA ก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนมาอยู่ในระดับที่มากกว่า 30 นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา ศักยภาพการส่งออกที่ผกผันรุนแรงดังกล่าวของผลไม้แห้งนั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากผลไม้แห้งสำคัญที่ไทยส่งออกไปจีนคือ ลำไยแห้ง ซึ่งในช่วงปีที่ศักยภาพการส่งออกตกต่ำดังกล่าวนี้ ไทยเผชิญกับปัญหาสารตกค้างในลำไยอบแห้งซึ่งทำให้การส่งออกมีการชะลอตัวลงไป อย่างไรก็ตามสถานการณ์ของผลไม้กลุ่มฝรั่ง มะม่วง และมังคุดกลับตรงกันข้ามกับกรณีผลไม้แห้ง เพราะตลอดช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ค่า RCA ของการส่งออกฝรั่ง มะม่วง และมังคุด กลับมีแนวโน้มค่อนข้างจะมีเสถียรภาพมากกว่า โดยเฉพาะแล้วค่า RCA มีค่าประมาณ 35 ผลไม้ส่งออกสำคัญที่สุดในกลุ่มนี้คือ

มังคุด ที่นับได้ว่าเป็นผลไม้ที่มีราคาแพง และรสชาติเป็นที่นิยมมากในหมู่คนจีนเช่นเดียวกันกับทุเรียน (ตารางที่ 6)

ในกลุ่มผลไม้สดอื่นๆ แม้ว่าค่า RCA จะอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกับผลไม้กลุ่มฝรั่ง มะม่วง และ มังคุด และความจริงแล้วก่อนหน้าปี พ.ศ. 2544 ค่า RCA ของกลุ่มผลไม้สดอื่นๆ ก็มากกว่าค่า RCA ของกลุ่มฝรั่ง มะม่วง และมังคุด ในทุกปี บางปีเช่นช่วงปี พ.ศ. 2542-2543 นั้นค่า RCA ของผลไม้กลุ่มแรกมีค่าสูงกว่า 50 ในขณะที่ค่า RCA ของผลไม้กลุ่มหลังนั้นอยู่ในระดับ 20-30 เท่านั้น แต่นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา ค่า RCA ของผลไม้สดมีความผันผวนมากขึ้นและเป็นไปในทิศทางที่ค่า RCA ลดลงเรื่อยๆ จนมีค่าเหลือเพียงประมาณ 20 กว่าๆเท่านั้น ในปี พ.ศ. 2549-2550 ในขณะที่ค่า RCA ของกลุ่มฝรั่ง มะม่วง และมังคุด กลับยังคงทรงตัวอยู่ในระดับเดิม (ตารางที่ 6)

สำหรับผลไม้กลุ่มกล้วยและกล้วยนั้น แม้ว่าจะเริ่มมีศักยภาพในการส่งออกบ้างแล้วนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา (ก่อนหน้านี้ค่า RCA ต่ำกว่า 0 มาโดยตลอด) แต่ก็ยังไม่มีศักยภาพที่สูงมากนัก ดังจะเห็นได้ว่าค่า RCA มีค่าเกินกว่า 1 เพียงเล็กน้อยเท่านั้น กล้วยและกล้วยจึงมีศักยภาพการส่งออกที่ยังห่างไกลกับผลไม้กลุ่มที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตามแนวโน้มที่ค่อยๆ เพิ่มขึ้นของค่า RCA จากเพียงประมาณ 1.01 ในปี พ.ศ. 2547 เป็น 1.88 ในปี พ.ศ. 2550 ก็อาจนับเป็นสัญญาณที่ดีของการส่งออก (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ค่า RCA ของผลไม้ 5 อันดับแรกไทยส่งออกไปจีน

HS	ประเภท	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550
081340	ผลไม้แห้งอื่นๆ	25.57	8.31	7.88	1.42	3.20	11.53	45.53	39.03	36.36	34.90
081060	ทุเรียนสด	0.00	0.00	0.00	0.00	52.68	46.78	48.61	47.18	44.08	42.21
081090	ผลไม้สดอื่นๆ	38.01	54.01	50.19	40.07	29.94	15.14	40.29	33.73	22.85	23.75
080450	ฝรั่ง มะม่วง & มังคุด	30.53	26.90	27.98	41.64	30.83	34.27	38.44	37.93	26.37	32.07
080300	กล้วย & กล้วย	0.11	0.07	0.05	0.08	0.16	0.28	1.01	1.51	1.85	1.88

ที่มา: จากการคำนวณโดยใช้ข้อมูลของ World Trade Atlas (2008)

4.2 ศักยภาพของผลไม้จีนที่ส่งออกมาขายในตลาดไทย

แอปเปิลคือผลไม้ส่งออกจากจีนมาไทยที่มีศักยภาพการส่งออกอยู่ในระดับสูง แม้จะไม่ได้สูงที่สุดในกลุ่มผลไม้ที่มีมูลค่าส่งออกมาไทยสูงสุด 5 อันดับ แต่ศักยภาพการส่งออกของแอปเปิลจะมีลักษณะคล้ายกับผลไม้กลุ่มฝรั่ง มะม่วง และมังคุดของไทยคือ ค่อนข้างมีเสถียรภาพตลอดช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา โดยค่า RCA จะอยู่ในช่วงระหว่าง 6-9 หรือเฉลี่ยประมาณ 7.45 สภาพการณ์ดังกล่าวของแอปเปิลนับว่าตรงกันข้ามกับแพร์และควินซ์ที่ในช่วงเมื่อ 10 ปีก่อนนั้น (พ.ศ. 2541) ค่า RCA จะอยู่ในระดับที่สูงเกินกว่า 17 ก่อนจะค่อยๆ ลดลงอย่างช้าๆ ในทุกๆ ปีจนในปี พ.ศ. 2550 มีค่าเหลือเพียง 8.40 แม้ว่าค่า RCA ดังกล่าวนี้นี้จะสูงกว่าค่า RCA ของแอปเปิล แต่แนวโน้มการลดลงอย่างต่อเนื่องที่เห็นได้อย่างชัดเจนดังกล่าวก็ทำให้คาดการณ์ได้ว่าโอกาสที่แพร์และควินซ์จะมีศักยภาพการส่งออกที่ลดลงต่อไปอีกจนกระทั่งน้อยกว่าศักยภาพการส่งออกของแอปเปิลนั้นคงจะเกิดขึ้นไม่ช้า (ตารางที่ 7)

แอปเปิลจึงนับเป็นผลไม้ส่งออกของจีนที่มีอนาคตทางการตลาดที่สดใสและค่อนข้างมั่นคงในตลาดผลไม้ไทย ทั้งนี้สำนักงานเกษตรของรัฐบาลอเมริกัน (United States Department of Agriculture) ได้มีรายงานเกี่ยวกับเรื่องผักผลไม้ส่งออกของจีน และในส่วนที่เกี่ยวกับการส่งออกแอปเปิลนั้นพบว่า ประเทศที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็วในภูมิภาคอาเซียนซึ่งอยู่ในแถบภูมิอากาศเมืองร้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย นั้นนับว่าเป็นตลาดสำคัญของผลไม้เมืองหนาวเช่นแอปเปิล โดยแอปเปิลส่งออกจากอเมริกาไปอาเซียนมีการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเพื่อสนองต่อความต้องการที่เพิ่มสูงขึ้นในช่วงต้นปี 1990 แต่ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาการส่งออกแอปเปิลของจีนก็เติบโตอย่างรวดเร็วเนื่องจากจีนมีผลผลิตเพิ่มสูงขึ้น มีการปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานเพิ่มขึ้น และบางบริษัทของประเทศในเอเชียก็เริ่มเข้าไปปลูกแอปเปิลในจีนเพื่อการส่งออกด้วย นอกจากนี้การค้ำระหว่างจีน-อาเซียน ยังได้รับการกระตุ้นมากขึ้นไปอีกจากโครงการเออร์ฮาเวสต์ (Early-Harvest Program) ในข้อตกลงการค้าเสรีจีน-อาเซียน (China-ASEAN Free Trade Agreement) ซึ่งมีการเซ็นสัญญาในปี พ.ศ. 2545 ทำให้พืชผักผลไม้ทางการเกษตรถูกกำหนดให้ลดลงในสินค้าหลายประเภทรวมทั้งผลไม้ (USDA, กันยายน 2004)

อย่างไรก็ตาม ผลไม้ของจีนที่มีศักยภาพการส่งออกมาไทยสูงที่สุดในปี พ.ศ. 2550 คือ ส้มแมนดาริน ซึ่งมีค่า RCA เท่ากับ 8.49 ซึ่งเป็นค่าที่ลดลงเล็กน้อยจากปีก่อนหน้านั้นซึ่งเคยอยู่ในระดับประมาณ 9-10 ทั้งนี้ ส้มแมนดารินนับเป็นผลไม้ส่งออกจากจีนอีกชนิดหนึ่งนอกจากแอปเปิลที่มีความโดดเด่นเป็นอย่างมาก ถ้าสังเกตค่า RCA ในปี พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นปีก่อนที่ข้อตกลงการค้าเสรีจีน-อาเซียนในส่วนของการยกเลิกภาษีสินค้าบางส่วนทันทีจะมีผลบังคับใช้นั้น ค่า RCA ของส้มแมนดารินมีค่าเพียง 2.61 เท่านั้น แต่ครั้งปีถัดมา (พ.ศ. 2546) เมื่อข้อตกลงดังกล่าวเริ่มมีผลบังคับใช้ค่า RCA ของส้มแมนดารินก็เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเป็น 9.46 และทรงตัวอยู่ในช่วงประมาณ 9-10 นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา แสดงว่าข้อตกลงดังกล่าว มีส่วนช่วยทำให้การส่งออกส้มของจีนมาไทยมีศักยภาพเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (ตารางที่ 7)

รายงานเรื่องส้มจีน-ส้มไทย ของศูนย์วิจัยกสิกรรมไทยในปี พ.ศ. 2548 ช่วยสนับสนุนตัวเลขศักยภาพของส้มจีนที่ส่งออกมายังประเทศไทยที่กล่าวถึงข้างต้นได้เป็นอย่างดี จากรายงานเรื่องดังกล่าว พบว่าปัจจุบันจีนคือแหล่งนำเข้าส้มอันดับหนึ่งของไทยแทนที่ออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา ส้มที่ไทยนำเข้าจากจีนนั้นมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและมีความชัดเจนเพิ่มมากขึ้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ที่มีการนำเข้า 37.27 ล้านบาท ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 มูลค่าการนำเข้าได้เพิ่มขึ้นเป็น 44 ล้านบาท หรือมีมูลค่าเพิ่มขึ้นมากถึงร้อยละ 18.1 โดยประเภทของส้มที่นำเข้าร้อยละ 70 เป็นการนำเข้าส้มเปลือกบาง ส่วนอีกร้อยละ 30 เป็นการนำเข้าส้มเขียวหวาน ทั้งนี้ส้มของจีนบางส่วนนั้นมีการลักลอบนำเข้าผ่านทางชายแดนด้วย ประเด็นสำคัญอันหนึ่งในรายงานฉบับนี้คืออุปทานส้มทั้งจากการนำเข้าโดยตรงและการนำเข้าโดยทางอ้อมจากจีนนี้จะมีผลอย่างสำคัญต่ออุปทานส้มทั้งหมดในประเทศไทย เพราะปริมาณส้มที่ผลิตในประเทศไทยเองนั้นก็แนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน⁴ ทำให้ราคาส้มในประเทศมีแนวโน้ม

⁴ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์คาดการณ์ว่า ปัจจุบันไทยมีเนื้อที่ปลูกส้มประมาณ 500,000 ไร่ มีปริมาณผลผลิตในแต่ละปีประมาณ 4 ล้านตัน โดยแหล่งเพาะปลูกสำคัญอยู่ทางภาคเหนือ โดยเฉพาะเชียงใหม่ เชียงราย แพร่ สุโขทัย และน่าน ซึ่งประเภทของส้มที่นำเข้าแยกเป็นส้มบางมดประมาณร้อยละ 70 และส้มสายน้ำผึ้งหรือส้มโชกุนประมาณร้อยละ 30 โดยต้นทุนเฉลี่ยของการผลิตส้มคือประมาณกิโลกรัมละ 18 บาท

ที่จะลดค่าลงอย่างต่อเนื่องจนอาจทำให้ผู้ผลิตในประเทศไทยโดยเฉพาะผู้ผลิตรายย่อยไม่สามารถที่จะแข่งขันกับส้มจากเมืองจีนได้ หรือแม้แต่ผู้ผลิตส้มรายใหญ่เองที่เริ่มหันไปสู่ช่องทางการส่งออกก็อาจต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงจากจีนเช่นกัน เพราะรัฐบาลจีนได้วางเป้าหมายไว้ว่าในปี พ.ศ. 2555 จีนจะเป็นแหล่งผลิตส้มที่สำคัญที่สุดในเอเชียและจะมีการขยายตลาดส่งออกส้ม โดยมีเป้าหมายการส่งออกคือประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศที่ชาวเอเชียไปตั้งถิ่นฐานอยู่ทั้งที่สหรัฐอเมริกาและแคนาดา

ส่วนผลไม้สองกลุ่มที่เหลือคือองุ่นสด และผลไม้สดอื่นๆ นั้นมีแนวโน้มค่า RCA คล้ายๆ กัน กล่าวคือ เดิมก่อนหน้าปี พ.ศ. 2549 องุ่นสด ไม่ได้มีศักยภาพการส่งออกเลย (RCA น้อยกว่า 0 มาโดยตลอด) จนกระทั่งมาถึงปี พ.ศ. 2549 ที่ ค่า RCA เริ่มมีค่ามากกว่า 0 คือเท่ากับ 2.59 ก่อนที่ในปีถัดมาคือ พ.ศ. 2550 จะเพิ่มขึ้นเป็น 3.69 ส่วนผลไม้สดอื่นๆ นั้นก่อนหน้าปี พ.ศ. 2548 ศักยภาพการส่งออกก็มีความผกผันค่อนข้างมากและมักจะไม่ค่อยมีศักยภาพในการส่งออกเป็นส่วนใหญ่ แต่นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมาศักยภาพการส่งออกผลไม้สดอื่นๆ ของจีนก็ค่อยๆ เพิ่มขึ้นจนในปีล่าสุดคือ พ.ศ. 2550 ก็มีค่า RCA เท่ากับ 3.21 (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ค่า RCA ของผลไม้ 5 อันดับแรกที่จีนส่งออกมาไทย

HS	ชื่อผลไม้	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
080810	แอปเปิล	6.18	9.04	8.19	6.82	6.41	8.27	8.90	7.68	6.73	6.26
080820	แพร์ & ควินซ์	17.18	17.17	16.04	14.30	11.98	12.33	11.40	10.51	9.35	8.40
080610	องุ่นสด	0.32	0.18	0.00	0.04	0.04	0.65	0.81	0.93	2.59	3.69
080520	ส้มแมนดาริน	0.00	0.00	0.01	0.00	2.61	9.46	10.19	10.17	9.04	8.49
081090	ผลไม้สดอื่นๆ	0.22	3.78	1.06	0.12	0.49	1.88	0.99	1.42	1.91	3.21

ที่มา: จากการคำนวณโดยใช้ข้อมูลของ World Trade Atlas (2008)

5. ศักยภาพการแข่งขันของการส่งออกผลไม้ไทย-จีน เมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งอื่นๆ

ที่กล่าวมาในหัวข้อข้างต้นนั้นเป็นเพียงการพิจารณาเฉพาะศักยภาพของการส่งออกผลไม้ไทยส่งไปยังตลาดจีน และการส่งออกผลไม้ของจีนเข้ามาขายในตลาดไทยเท่านั้น โดยที่ยังไม่ได้มีการพิจารณาถึงศักยภาพของประเทศผู้ส่งออกรายอื่นๆ ในตลาดผลไม้ของไทยและจีน ดังนั้น เพื่อให้เห็นภาพรวมของศักยภาพแข่งขันจึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาประเด็นดังกล่าวด้วย ทั้งนี้การพิจารณาเปรียบเทียบศักยภาพของแต่ละประเทศในการส่งออกผลไม้ก็จะใช้ค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) เช่นเดียวกัน

5.1 ศักยภาพของกลุ่มไทยในการส่งออกผลไม้ไปจีน

นอกจากทุเรียนซึ่งเป็นผลไม้ที่มีเพียงประเทศไทยประเทศเดียวส่งออกไปจีนและกำลังได้รับความนิยมค่อนข้างมาก จึงทำให้มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในระดับสูงแล้ว ผลไม้ไทยอีกกลุ่มหนึ่งที่มีศักยภาพการแข่งขันเป็นอันดับหนึ่งในตลาดผลไม้จีน และอยู่ในระดับที่สูงกว่าคู่แข่งเป็นอย่างมาก

คือ กลุ่ม ฝรั่ง มะม่วง และมังคุด ทั้งนี้ค่อนข้างชัดเจนว่าการที่ค่า RCA ของผลไม้กลุ่มนี้มีค่าสูงมาก ดังกล่าว (ปี พ.ศ. 2550 มีค่าเท่ากับ 32.07) เป็นผลมาจากมังคุดคงได้วิเคราะห์มาแล้วก่อนหน้านี้ สำหรับคู่แข่งที่มีศักยภาพในระดับรองลงไปของผลไม้กลุ่มนี้คืออินโดนีเซียนั้นก็เชื่อว่าผู้ส่งออกไทยจะมองข้ามไปได้ เพราะเมื่อพิจารณาค่า RCA ในช่วงปีย้อนหลังจะพบว่าในระยะ 2-3 ปีมานี้ ศักยภาพการส่งออกผลไม้กลุ่มนี้ของอินโดนีเซียได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากที่มีค่าน้อยกว่า 1 พอมมาถึงปี พ.ศ. 2548 ค่า RCA ได้เพิ่มขึ้นเป็น 7.85 จากนั้นก็เพิ่มขึ้นมากกว่า 2 เท่าคือ 21.24 ในปี พ.ศ. 2549 ก่อนจะลดระดับลงเล็กน้อยมาเป็น 16.80 ในปี พ.ศ. 2550 ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและการสำรวจตลาดนำเข้าผลไม้เฉยหนาน ในมณฑลกวางโจว ซึ่งถือเป็นตลาดนำเข้าผลไม้จากไทยที่ใหญ่ที่สุดของจีน ทำให้คณะนักวิจัย ได้ทราบข้อมูลในเบื้องต้นว่าในขณะนี้อินโดนีเซียมีการส่งออกมังคุดไปจีนเช่นเดียวกับไทย แต่เนื่องจากผลไม้ไทยเป็นผลไม้ที่ได้รับความนิยมมากกว่า เพราะในสายตาคนจีนนั้นผลไม้ไทยมีภาพลักษณ์ของสินค้าที่มีคุณภาพสูง (premium goods) และราคาค่อนข้างแพงจึงนิยมนำไปมอบเป็นของฝากของกำนัล ทำให้ผู้นำเข้ามังคุดจากอินโดนีเซียนำไปขายที่ระบุว่าเป็นผลผลิตจากไทย (Thai products) ไปคิดที่มังคุดนำเข้าจากอินโดนีเซียเพื่อให้ขายได้ในราคาดีเช่นเดียวกับมังคุดของไทย ประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้นหากไม่รีบดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งก็จะเป็นไปได้ว่าในท้ายที่สุดอาจส่งผลให้ศักยภาพการแข่งขันของมังคุดจากไทยลดลงหรือหมดไปได้

สำหรับกลุ่มผลไม้แห้งอื่นๆ และกลุ่มผลไม้สดอื่นๆ นั้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าศักยภาพการส่งออกของไทยไม่สามารถที่จะสู้กับประเทศเพื่อนบ้านที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศจีนโดยตรงได้ โดยกลุ่มผลไม้แห้งอื่นๆ นั้นประเทศที่มีศักยภาพในการส่งออกไปจีนมากที่สุดคือพม่า (RCA ปี พ.ศ. 2550 เท่ากับ 202.64) รองลงไปคือลาว (RCA ปี พ.ศ. 2550 เท่ากับ 72.16) ในขณะที่ไทยอยู่ในลำดับที่สาม (RCA ปี พ.ศ. 2550 เท่ากับ 34.90) ส่วนกลุ่มผลไม้สดอื่นๆ นั้นเวียดนามมีค่า RCA สูงที่สุด (RCA ปี พ.ศ. 2550 เท่ากับ 127.56) ไทยอยู่ในลำดับถัดมา (RCA ปี พ.ศ. 2550 เท่ากับ 23.75) จะเห็นได้ว่าไทยมีความเสียเปรียบในด้านที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาในประเด็นการขนส่งสินค้า เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านทางใต้ของจีน นอกจากนั้นแล้วสิทธิพิเศษที่จีนมอบให้การส่งออกสินค้าผ่านทางชายแดนของประเทศเหล่านี้ก็น่าจะเป็นอีกหนึ่งข้อได้เปรียบที่ประเทศเหล่านี้มีมากกว่าไทยในการส่งออกผลไม้ไปจีน อย่างไรก็ตามเป็นที่สังเกตว่า การที่พม่าและสปป.ลาวมีศักยภาพในการส่งออกผลไม้มากกว่าไทยในที่นี้ นั้น อาจเนื่องมาจากผู้ส่งออกผลไม้ของไทยบางส่วนต้องการหลีกเลี่ยงความยุ่งยากในการตรวจสอบสุขอนามัยของจีนจึงอาศัยช่องทางส่งออกของ 2 ประเทศนี้เป็นทางผ่านในการส่งออกสินค้า (ตารางที่ 8)

สำหรับผลไม้กลุ่มกล้วยและกล้วยนั้น ประเทศไทยมีศักยภาพการส่งออกอยู่บ้าง แต่ไม่อาจแข่งขันกับประเทศผู้ส่งออกกล้วยรายสำคัญในตลาดจีนโดยเฉพาะเวียดนามซึ่งเป็นประเทศที่มีข้อได้เปรียบมากกว่าไทยในการส่งออกอันเนื่องมาจากมีชายแดนที่ติดกับจีน และผู้ส่งออกในตลาดโลก เช่น เอกวาดอร์ และฟิลิปปินส์ ดังจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2550 นั้น ค่า RCA ของทั้งสองประเทศนี้สูงถึง 90.53 และ 38.65 ในขณะที่ค่า RCA ของประเทศไทยนั้นมีอยู่เพียง 1.88 เท่านั้น แต่จากการสำรวจตลาดเฉยหนานและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทำให้ทราบว่า ถึงแม้ไทยจะไม่สามารถแข่งขันส่งออกกล้วยหอมกับสองประเทศผู้ส่งออกหลักได้ แต่กล้วยไข่ของไทยกำลังได้รับความนิยมจากผู้บริโภคชาวจีนและยังไม่มีคู่แข่งมากนัก กล้วยไข่จึงน่าจะเป็นผลไม้ของไทยที่มีอนาคตที่ดีในการส่งออก (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 ค่า RCA ของประเทศคู่แข่งของไทย 5 อันดับแรกในแต่ละกลุ่มผลไม้ส่งออกไปยังตลาดจีน

อันดับ	ประเทศ	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550
ผลไม้แห้งอื่นๆ (HS 081340)											
1	พม่า	68.70	579.39	695.14	606.67	604.99	1106.01	128.80	404.13	537.61	202.64
2	สปป. ลาว	354.21	742.83	2287.91	41.83	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	72.16
3	ไทย	25.57	8.31	7.88	1.42	3.20	11.53	45.53	39.03	36.36	34.90
4	เวียดนาม	240.13	159.29	93.09	151.19	173.56	84.58	1.28	0.15	0.13	24.72
5	ออสเตรเลีย	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.22
ทุเรียนสด (HS 081060)											
1	ไทย	0.00	0.00	0.00	0.00	52.68	46.78	48.61	47.18	44.08	42.21
ผลไม้สดอื่นๆ (HS 081090)											
1	เวียดนาม	38.96	18.21	0.63	51.76	111.58	187.57	36.46	71.84	149.33	127.56
2	ไทย	38.01	54.10	50.19	40.07	29.94	15.14	40.29	33.73	22.85	23.75
3	เกาหลีเหนือ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.44	1.37
4	ไต้หวัน	2.15	0.37	0.09	0.08	0.08	0.13	0.09	0.07	0.11	0.07
5	อินโดนีเซีย	0.07	0.02	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01
ฝรั่ง มะม่วง และ มังคุด (HS 080450)											
1	ไทย	30.53	26.90	27.98	41.64	30.83	34.27	38.44	37.93	26.37	32.07
2	อินโดนีเซีย	0.18	1.22	7.36	0.06	0.04	0.01	0.09	7.85	21.24	16.80
3	ฟิลิปปินส์	104.25	80.55	33.79	12.82	18.59	9.23	7.78	2.65	3.49	0.41
4	มาเลเซีย	0.24	0.02	0.02	0.01	0.00	0.00	0.25	0.45	0.52	0.17
5	ไต้หวัน	0.03	0.18	0.10	0.12	0.12	0.35	0.14	0.17	0.12	0.06
กล้วย และกล้วย (HS 080300)											
1	เอกวาดอร์	775.96	968.98	1232.54	2174.67	2419.79	1047.14	535.92	756.26	0.82	90.53
2	ฟิลิปปินส์	104.26	58.19	57.19	80.21	75.46	55.81	52.71	46.14	41.85	38.65
3	เวียดนาม	2.77	3.87	0.37	6.10	7.28	11.83	8.86	5.04	5.99	2.10
4	ไทย	0.11	0.07	0.05	0.08	0.16	0.28	1.01	1.51	1.85	1.88
5	สปป. ลาว	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.01

หมายเหตุ: ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวที่ส่งออกทุเรียนไปจีน ทุเรียนจึงเป็นผลไม้ที่ไทยไม่มีคู่แข่งในตลาดนี้

ที่มา: จากการคำนวณโดยใช้ข้อมูลของ World Trade Atlas (2551)

5.2 ศักยภาพของคู่แข่งจีนในการส่งออกผลไม้มายังไทย

ผลไม้ของจีนที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดไทยโดยแทบจะเรียกได้ว่าปราศจากคู่แข่งคือ ผลไม้กลุ่มสาลี่และควินซ์ และผลไม้กลุ่มส้มแมนดาริน โดยในปี พ.ศ. 2550 ผลไม้สองกลุ่มนี้มีค่า RCA เท่ากับ 8.40 และ 8.49 ตามลำดับ ในขณะที่ประเทศคู่แข่งอื่นๆ นั้นมีค่า RCA น้อยกว่า 0 ทุกประเทศ กล่าวได้ว่าประเทศอื่นๆ นั้นไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออกผลไม้สองกลุ่มดังกล่าวเลย ยกเว้นจีนประเทศเดียวเท่านั้น

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาแอปเปิลซึ่งได้มีการวิเคราะห์มาแล้วก่อนหน้านี้ว่า เป็นผลไม้ที่มีศักยภาพในการส่งออกมายังตลาดไทย แม้ในปีล่าสุด (พ.ศ. 2550) จะมีค่า RCA ไม่สูงเท่ากับผลไม้กลุ่มสาลี่และควินซ์ แต่ RCA ของแอปเปิลค่อนข้างจะทรงตัวอยู่ในระดับที่ดีและดูเหมือนอนาคตที่มันคงในการส่งออกมาไทยในระยะยาวเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มสาลี่และควินซ์ แต่เมื่อพิจารณาศักยภาพโดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ที่ไทยนำเข้าแอปเปิลแล้วกลับพบว่า นิวซีแลนด์ และแอฟริกาใต้มีศักยภาพ

การส่งออกมายังประเทศไทยสูงกว่าจีน โดยในปี พ.ศ. 2550 ค่า RCA ของทั้งสองประเทศนี้มีค่าเท่ากับ 16.08 และ 9.17 ตามลำดับ ส่วนจีนนั้นมีค่า RCA เท่ากับ 6.26 ซึ่งการจะทราบถึงสาเหตุที่นิวซีแลนด์และแอฟริกาใต้มีศักยภาพในการส่งออกแอปเปิลมาไทยมากกว่าจีนนั้นจำเป็นต้องพิจารณาการส่งออกของทั้งสองประเทศนี้อย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง แต่จากการพิจารณาเฉพาะข้อมูลค่า RCA ที่มีอยู่ในช่วงระยะ 10 ปีที่ผ่านมาจะพบข้อสังเกตที่น่าสนใจอย่างน้อยสองประการ (ตารางที่ 9) คือ

ประการแรก ค่า RCA ของการส่งออกแอปเปิลจากนิวซีแลนด์มายังประเทศไทยนั้นอยู่ในช่วงที่เกินกว่า 10 แต่้น้อยกว่า 20 มาโดยตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 มีเพียงสองปีเท่านั้นคือ ปี พ.ศ. 2547 และ 2548 ที่ค่า RCA ต่ำกว่า 10 และเป็นสองปีที่ค่า RCA ของนิวซีแลนด์น้อยกว่าค่า RCA ของจีน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เป็นไปได้ค่อนข้างมากกว่า ความตกลงการค้าเสรีบางส่วนทันที ซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2546 นั้นมีผลกระทบทางลบต่อศักยภาพการส่งออกดังกล่าวของนิวซีแลนด์ และกระทบค่อนข้างมาก เพราะในปี พ.ศ. 2545 นั้น ค่า RCA ของนิวซีแลนด์ยังอยู่ในระดับที่สูงถึง 19.30 พอมาถึงปี พ.ศ. 2546 ค่า RCA ดังกล่าวได้ลดลงไปเล็กน้อยคือ 19.19 ก่อนที่ในอีกสองปีถัดมาจะลดลงอย่างเห็นได้ชัดคือเท่ากับ 8.33 และ 7.28 ในปี พ.ศ. 2547 และ 2548 ตามลำดับ แต่พอมาถึงปี พ.ศ. 2549 นิวซีแลนด์ก็สามารถฟื้นฟูกิจกรรมการกลับมาครองอันดับหนึ่งได้อีกครั้ง การลดลงของค่า RCA ในช่วงดังกล่าวนี้ยังเห็นได้ชัดในกรณีของฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา โดยในกรณีของฝรั่งเศสนั้นในปี พ.ศ. 2545 ค่า RCA มีค่าเท่ากับ 4.41 แต่พอมาถึงปี พ.ศ. 2546 ค่า RCA ได้ลดลงเหลือเพียง 1.77 และลดลงอีกเป็น 1.27 ในปี พ.ศ. 2547 ก่อนจะค่อยๆ ฟื้นศักยภาพในปีต่อมาแต่กระนั้นค่า RCA ก็อยู่ในระดับที่ค่าเมื่อเทียบกับช่วงก่อนหน้าปี พ.ศ. 2546 ส่วนกรณีของสหรัฐอเมริกานั้นค่า RCA อยู่ในระดับเพียงประมาณ 2-3 เท่านั้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 มาแล้ว และพอมาถึงปี พ.ศ. 2546 ค่า RCA ก็ลดลงเหลือเพียง 1.96 และลดลงไปอีกเป็น 1.51 ในปี พ.ศ. 2547 แม้จะค่อยๆ ฟื้นศักยภาพขึ้นมาในปีถัดจากนี้แต่ค่า RCA ก็ยังอยู่ในระดับเพียงประมาณ 2-3 เท่านั้น สำหรับแอฟริกาใต้นั้นจากปี พ.ศ. 2541 ค่า RCA ค่อยๆ เพิ่มขึ้นจากเพียงประมาณ 5.47 จนมาถึงจุดสูงสุดคือในปี พ.ศ. 2545 ที่ค่า RCA เท่ากับ 21.59 จากนั้นค่าดังกล่าวก็ค่อยๆ ลดลงก่อนจะเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2549 แต่ก็ลดลงต่ำกว่า 10 อีกในปี พ.ศ. 2550 ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวนี้ อาจพอคาดการณ์ในเบื้องต้นได้ว่าศักยภาพการส่งออกแอปเปิลของแอฟริกาใต้มาไทยอยู่ในภาวะที่น่าจะเป็น 'ขาลง'

ประการที่สอง เมื่อย้อนกลับมาพิจารณาศักยภาพของจีนเทียบกับประเทศคู่แข่งที่ได้กล่าวไปในประการแรก จะพบว่า ค่า RCA ของการส่งออกแอปเปิลจากจีนมาไทยอยู่ในช่วงที่มากกว่า 6 แต่น้อยกว่า 10 และทรงตัวอยู่ในระดับนี้มาโดยตลอดนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 จึงนับได้ว่าศักยภาพของจีนมีเสถียรภาพสูงและน่าจะเป็นประเทศที่สามารถส่งแอปเปิลมาไทยได้อีกต่อไปในระยะยาว ทั้งนี้ในปัจจุบันประเทศจีนก็ส่งออกแอปเปิลมาไทยมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งอยู่แล้วและเป็นประเทศเดียวที่มูลค่าการส่งออกแอปเปิลมาไทยมีค่ามากกว่า 1 พันล้านบาท (นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา) ล่าสุดในปี พ.ศ. 2550 มูลค่าการส่งออกดังกล่าวก็มีมากถึง 1.77 พันล้านบาท ในขณะที่การนำเข้าจากสหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ แอฟริกาใต้ และฝรั่งเศส นั้น กลับมีมูลค่าการส่งออกแอปเปิลมาไทยเพียง 0.35 พันล้านบาท 0.12 พันล้านบาท 0.09 พันล้านบาท และ 0.06 พันล้านบาทตามลำดับเท่านั้น

สำหรับผลไม้สองกลุ่มคือ องุ่น และผลไม้สดอื่นๆ นั้น จีนยังมีศักยภาพในการส่งออกมายังไทยน้อยกว่าคู่แข่งค่อนข้างมาก กล่าวคือ ในกรณีขององุ่นนั้น จีนมีค่า RCA ในปี พ.ศ. 2550 เพียง 3.69 โดยเป็นรองอีกสามประเทศคือ แอฟริกาใต้ ซิลิ ออสเตรเลีย ซึ่งมีค่า RCA ในปีเดียวกันมากถึง 30.72 10.61 และ 5.49 ตามลำดับ ในขณะที่กรณีผลไม้สดอื่นๆนั้น จีนก็ยังไม่สามารถสู้เวียดนามและนิวซีแลนด์ ที่มีค่า RCA ในปี พ.ศ. 2550 เท่ากับ 52.97 และ 32.00 ตามลำดับได้ เพราะจีนมีค่า RCA ในปีเดียวกันนี้เพียง 3.21 เท่านั้น อย่างไรก็ตาม กรณีของผลไม้สองกลุ่มนี้ก็เช่นเดียวกันกับแอปเปิล นั่นคือแม้ว่าค่า RCA ของจีนจะมีค่าน้อยกว่าประเทศคู่แข่งอยู่ แต่ปัจจุบันการส่งออกผลไม้สองกลุ่มดังกล่าวนี้จากจีนมายังไทยก็มีมูลค่าที่สูงมาก โดยในปี พ.ศ. 2550 นั้น องุ่นจากจีนมีมูลค่าการส่งออกมายังไทยมากกว่าทุกประเทศคู่แข่งคือเท่ากับ 0.53 พันล้านบาท ส่วนกลุ่มผลไม้อื่นๆนั้นจีนก็มีมูลค่าการส่งออกมายังไทยเป็นรองเวียดนามเพียงเล็กน้อยคือเท่ากับ 0.22 พันล้านบาท (มูลค่าส่งออกจากเวียดนามคือ 0.24 พันล้านบาท) ดังนั้นแล้วแม้ว่าในตอนนี้ศักยภาพการแข่งขันของจีนจะยังห่างไกลกับคู่แข่งอยู่ แต่แนวโน้มที่ค่อยๆ เพิ่มขึ้นของค่า RCA และปริมาณการนำเข้าที่มากกว่าคู่แข่งและมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกๆ ปีของการส่งออกผลไม้ทั้งสองกลุ่มดังกล่าว จึงมีความเป็นไปได้สูงที่ในที่สุดจีนจะมีศักยภาพการส่งออกเหนือประเทศคู่แข่งในการส่งออกผลไม้สองกลุ่มนี้มายังไทยได้เช่นกัน

ตารางที่ 9 ค่า RCA ของประเทศคู่แข่งของจีน 5 อันดับแรกในแต่ละกลุ่มผลไม้ส่งออกมายังตลาดไทย

อันดับ	ประเทศ	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550
แอปเปิล (HS 080810)											
1	นิวซีแลนด์	15.55	13.27	14.67	17.58	19.30	19.19	8.33	7.28	14.11	16.08
2	แอฟริกาใต้	5.47	2.23	5.31	16.38	21.59	17.10	13.86	13.86	18.55	9.17
3	จีน	6.18	9.04	8.19	6.82	6.41	8.27	8.90	7.68	6.73	6.26
4	ฝรั่งเศส	3.25	2.23	6.89	3.57	4.41	1.77	1.27	1.34	2.70	2.60
5	สหรัฐอเมริกา	3.43	2.86	2.89	3.23	3.08	1.96	1.51	2.50	2.24	2.17
สาลี่ และควินซ์ (HS 080820)											
1	จีน	17.18	17.17	16.04	14.30	11.98	12.33	11.40	10.51	9.35	8.40
2	แอฟริกาใต้	0.00	0.12	0.00	2.06	1.13	0.84	0.43	0.78	1.00	0.35
3	ญี่ปุ่น	0.22	0.12	0.07	0.01	0.01	0.00	0.00	0.01	0.01	0.09
4	สหรัฐอเมริกา	0.18	0.29	0.01	0.11	0.00	0.01	0.00	0.01	0.03	0.07
5	เกาหลีใต้	2.37	1.02	2.48	2.57	1.22	0.16	0.05	0.03	0.00	0.03
องุ่นสด (HS 080610)											
1	แอฟริกาใต้	24.66	15.16	9.16	26.40	39.93	46.69	34.83	25.37	37.30	30.72
2	ชิลี	125.43	83.19	139.95	120.27	46.98	35.47	22.28	16.14	16.78	10.61
3	ออสเตรเลีย	3.62	3.47	8.00	6.36	10.05	10.17	8.79	9.68	7.83	5.49
4	จีน	0.32	0.18	0.00	0.04	0.04	0.65	0.81	0.93	2.59	3.69
5	สหรัฐอเมริกา	4.41	5.81	5.52	5.31	5.93	5.15	6.22	6.55	5.27	3.63
ส้มแมนดาริน (HS 080520)											
1	จีน	0.00	0.00	0.01	0.00	2.61	9.46	10.19	10.17	9.04	8.49
2	ยูเครน	0.00	0.00	0.00	4.59	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.65
3	ออสเตรเลีย	21.94	38.75	37.94	34.01	22.76	0.00	0.21	0.43	0.14	0.33
4	มาเลเซีย	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.08
5	สหรัฐอเมริกา	3.87	1.94	2.28	1.97	2.74	2.33	1.05	0.12	0.15	0.02
ผลไม้สดอื่นๆ (HS 081090)											
1	เวียดนาม	0.00	0.00	1.02	0.00	0.72	0.82	97.45	66.39	80.48	52.97
2	นิวซีแลนด์	36.33	28.50	32.08	40.55	48.60	58.64	33.24	42.86	28.55	32.00
3	จีน	0.22	3.78	1.06	0.12	0.49	1.88	0.99	1.42	1.91	3.21
4	สหรัฐอเมริกา	0.19	0.31	0.04	0.15	0.15	0.21	0.19	0.27	0.34	0.40
5	เกาหลีใต้	0.04	9.03	14.37	16.56	14.69	8.92	6.02	4.68	1.75	0.61

ที่มา: จากการคำนวณโดยใช้ข้อมูลของ World Trade Atlas (2551)

6. บทสรุป

เมื่อพิจารณาภาพรวมการส่งออกและนำเข้าผลไม้ระหว่างประเทศไทยและประเทศจีนในช่วงระยะทศวรรษที่ผ่านมาแล้วจะพบว่า ก่อนหน้าปี พ.ศ. 2544 นั้น ไทยมีการนำเข้าผลไม้จากจีนเป็นมูลค่าที่มากกว่าที่ส่งออกไปจีน แต่แนวโน้มการขาดดุลการค้าของสินค้าผลไม้ก็มีแนวโน้มที่ลดลงอย่างต่อเนื่องจากที่ขาดดุลมากกว่า 0.3 พันล้านบาทในปี พ.ศ. 2541 ก็ลดลงเหลือเพียง 0.05 พันล้านบาทในปี พ.ศ. 2543 และเมื่อถึงปี พ.ศ. 2544 มูลค่าการส่งออกผลไม้ของไทยไปจีนก็มากกว่ามูลค่าการนำเข้าผลไม้จากจีนมาไทย และเป็นดังนี้มาจนถึงปีล่าสุด (พ.ศ. 2550) ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วระหว่างปี พ.ศ. 2544-2550 ไทยได้ดุลการค้าผลไม้กับจีนประมาณปีละ 0.4 พันล้านบาทและเมื่อวิเคราะห์ศักยภาพการส่งออกผลไม้ของไทยและศักยภาพผลไม้ของจีนโดยใช้ค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ก็ทำให้พบว่า แม้ผลไม้ส่งออกจากทั้งสองประเทศจะมีศักยภาพการแข่งขันในตลาดของกันและกันอยู่ แต่ศักยภาพการแข่งขันของผลไม้ไทยที่ส่งออกไปตลาดจีนดูจะมีแนวโน้มที่สดใสมากกว่าผลไม้ของจีนที่ส่งออกมาไทย ทั้งนี้จากการวิเคราะห์เพิ่มเติมถึงศักยภาพการส่งออกผลไม้ของไทยไปตลาดจีนและผลไม้ของจีนที่ส่งออกมาตลาดไทยโดยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งอื่นๆ แล้ว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ผลไม้ไทยที่มีศักยภาพเหนือคู่แข่งในตลาดจีนคือ ทุเรียนและมังคุด โดยเฉพาะทุเรียนนั้นนับเป็นผลไม้ที่กล่าวได้ว่าปราศจากคู่แข่งในตลาดจีนเลยทีเดียว อย่างไรก็ตามสำหรับผลไม้แห้งและผลไม้สดอื่นๆ นั้นไทยยังมีคู่แข่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศจีน เช่น เวียดนามสำหรับผลไม้ของจีนที่มีศักยภาพเหนือกว่าคู่แข่งในตลาดไทยที่เห็นได้อย่างเด่นชัดคือ สาลี่และควินซ์ และผลไม้กลุ่มส้มแมนดาริน ในขณะที่แอปเปิ้ลนั้นแม้ตัวเลขค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏซึ่งแสดงถึงศักยภาพการส่งออกของจีนจะไม่ได้มีค่าสูงสุดแต่กลับมีเสถียรภาพมากที่สุดและมีค่าอยู่ในระดับที่ไม่ได้น้อยกว่าประเทศคู่แข่งมากนัก จีนจึงน่าจะเป็นประเทศที่มีศักยภาพส่งออกแอปเปิ้ลมายังไทยได้อีกต่อไปในระยะยาว

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2550. **การติดตามสถานการณ์การค้าผักและผลไม้ของไทย จีน (ข้อมูล ณ กรกฎาคม 2550).** [จุลสาร]. กรุงเทพฯ: กระทรวง.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2549. **ศักยภาพผลไม้ไทยหลังเปิด FTA ไทย-จีน.** [เอกสารวิชาการเลขที่ 306]. กรุงเทพฯ: กระทรวง.
- กระทรวงพาณิชย์. กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 2549. **Fact Book เขตการค้าเสรี อาเซียน-จีน.** นนทบุรี: กระทรวง.
- จิตินภา หวังเชิดชูวงศ์. กงสุลไทยฝ่ายพาณิชย์ ประจำสถานกงสุลใหญ่ ณ นครกวางโจว. 2551. สัมภาษณ์. 6 พฤษภาคม.
- ชาคริต ศิริรัตน์. 2549. **ความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรส่งออกของไทยไปยังประเทศจีน.** วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธราธร รัตนนฤมิตร และสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. 2548. **ครบรอบ 2 ปี FTA ไทย-จีน: ผลกระทบและความเข้าใจผิดบางประการ.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- "ผลวิจัยชี้ชัด FTA ไทย-จีน ทำเชียงใหม่แซงพม่า." 2549. **ผู้จัดการออนไลน์ (2 กุมภาพันธ์).** แหล่งที่มา: <http://www.apecthai.org/ww2/index.php?lang=th&menu=8&style=journal&jaction=detail&id=393&mo=02&yr=2006>. 24 ตุลาคม 2549.
- วีระยุทธ ไผศิรินนท์. ผู้อำนวยการบริหารบริษัท Thai Loyalty. 2551. สัมภาษณ์. 7 พฤษภาคม.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. 2549. **สัมภาษณ์: คีตลาคัมไทย...ผู้ผลิตต้องเร่งปรับตัว.** แหล่งที่มา: <http://www.kasikornbank.com/portal/site/KResearch/menuitem.458591694986660a9e4e1262658f3fa0/?id=5671&cid=4>. 6 มิถุนายน 2551.
- สำนักเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2549. **รายงานการเฝ้าติดตามสถานการณ์การค้าผักและผลไม้ของไทย-จีน (ข้อมูล ณ มีนาคม 2549).** กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- อักษรศรี พานิชสาส์น. 2548. **มองจีน มองไทย.** กรุงเทพฯ: กรุงเทพธุรกิจป๊อปปูล่า.
- อุไร สุวรรณวงศ์. กงสุลไทยฝ่ายเกษตร ประจำสถานกงสุลใหญ่ ณ นครกวางโจว. 2551. สัมภาษณ์. 6 พฤษภาคม.

ภาษาอังกฤษ

- Balassa, Bela. 1965. "Trade liberalization and revealed comparative advantage." **The Manchester School of Social and Economic Studies** 33: 99-123.
- Fishman, Ted and Sklar, Alan. 2005. **China Inc.: how the rise of the next superpower challenges America and the world.** (n.p.): Tantor Media.
- Global Information. 2003. **Fruit in China-a market analysis.** [Executive summary]. Available: http://www.the-infoshop.com/study/ae14434_fruit_china.html. October 27, 2006.
- Huang, Sophia and Gale, Fred. 2006. **China's rising fruit and vegetable exports challenge U.S. industries.** Electronic Outlook Report from the Economic Research Service. United States Department of Agriculture. Available:<http://www.ers.usda.gov/publications/fts/feb06/fts32001/fts32001.pdf> September 26, 2006.